

تأویل یا کنارگذاشتن؛ دو راه رفع مخالفت براهین فلسفی با قرآن

به گزارش خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا)، حجت‌الاسلام والمسلمین «سیدمحمد مهدی احمدی» دانش‌آموخته فقه، اصول فقه و فلسفه و کلام اسلامی از حوزه علمیه قم و مدرس این درس در حوزه است.

بخش‌های اول و دوم از گفت‌وگوی اختصاصی خبرنگار سرویس اندیشه و علم ایکنا با این استاد حوزه علمیه تقدیم شد. حجت‌الاسلام احمدی تأکید کرد که ریشه علم «کلام» در شیعه، قرآن و روایات است و در قرآن، نهج‌البلاغه و روایات ائمه معصومین(ع)، مباحث و مسائل فلسفی و کلامی مطرح شده است.

حجت‌الاسلام والمسلمین سیدمحمد مهدی احمدی در پاسخ به این سؤال که آیا این رأی شما که معتقدید بسیاری از مسائل کلام اسلامی ملهم از آیات قرآن و روایات است، با این اعتقاد که کلام اسلامی با فلسفه اسلامی بسیار آمیخته شده است، منافات ندارد؟ گفت: در خود قرآن هم مسائل فلسفی داریم.

وی افزود: خیلی از آیات قرآن جنبه فلسفی دارند. قطعاً فلسفه ما با آیات قرآن و روایات بیگانه نیست، به خصوص ملاصدرا در اسفار خود که به مباحث عقلی می‌پردازد، شواهدی از آیات قرآن و روایات هم می‌آورد پس فلسفه ما جدا و مجزا از آیات قرآن و روایات نیست.

خیلی از آیات قرآن جنبه فلسفی دارند. قطعاً فلسفه ما با آیات قرآن و روایات بیگانه نیست، به خصوص ملاصدرا در اسفار خود که به مباحث عقلی می‌پردازد، شواهدی از آیات قرآن و روایات

پس فلسفه ما جدا و مجزا از آیات قرآن و روایات نیست

مدرس فلسفه و کلام اسلامی حوزه علمیه قم تأکید کرد: ولی فیلسوف مسلمان از آیات و روایات، در اثبات مسائل توحید، نبوت و معاد الهام و کمک گرفته است که در این باره خود نهج‌البلاغه مملو از مسائل فلسفی است لذا به اعتقاد ما فلسفه اسلامی در این جهت، هماهنگی کامل با قرآن و سنت دارد.

وی تصریح کرد: پس میان اعتقاد به ملهم بودن مسائل کلام اسلامی از قرآن و روایات و آمیختگی کلام اسلامی با فلسفه اسلامی، منافاتی نیست؛ چرا که فلسفه اسلامی، فلسفه خشک و بی‌روحی نیست، البته این امر به این معنا هم نیست که هر سخنی که فلاسفه و متکلمین گفته‌اند، مورد تأیید ماست.

حجت‌الاسلام والمسلمین احمدی افزود: علت این امر هم این است که متکلم مسلمان درصدد است تا آنچه که از آیات و روایات گرفته را مدلل کند که این دلایل را از قرآن هم می‌تواند اخذ کند. فیلسوف مسلمان هم در حقیقت جهان هستی را با روش خود که برهانی است، تبیین می‌کند، لیکن این روش فیلسوف مسلمان، منافاتی با قرآن و سنت هم ندارد.

وی با اشاره به ترجیح نقل بر عقل، در تفکر اسلامی گفت: البته آن‌جایی هم که سخنان فلاسفه مسلمان مخالف با قرآن و سنت باشد، مورد تأیید ما نیست. اگر براهین فلاسفه مخالف با مسلمات دین باشد، اگر نتوانستیم، آن‌ها را تأویل می‌کنیم و اگر نتوانستیم، مسلمان طرف دین را می‌گیریم و آن را مقدم می‌داریم. به هر حال این چنین نیست که همه

سخنان فیلسوفان مسلمان را صددرصد تأیید کنیم، اما با این اوصاف، معمولاً مسائل فلسفی ما با قرآن و سنت مخالفتی ندارند.

فیلسوف دلیلی را قبول می‌کند که مقدماتش برهانی باشند؛ یعنی باید از جنس یقینیات باشند تا به نتیجه برسند. اگر مقدمات قیاس، مقبولات، مشهورات و مسلمات باشند، هر چند به نوبه

هستند، اما از نظر فیلسوف ارزش برهانی ندارند و شبیه به جدلند

احمدی در پاسخ به این سؤال که چرا ملاصدرا و بیشتر اتباع او، نظر آن‌چنان مساعدی به علم کلام اسلامی ندارند؟ گفت: این مسئله را در کل به این صورت قبول ندارم، اما در هر صورت چون فیلسوف مسلمان نسبت به متکلم مسلمان در شعاع وسیع‌تری کار می‌کند و چون متکلم مبانی خود را از مقبولات و مشهورات می‌گیرد و این از نظر فیلسوف جدل

است نه برهان، لذا فلاسفه ادله متکلمین را خیلی محکم و بایستوانه نمی‌دانند.

وی خاطرنشان کرد: فیلسوف دلیلی را قبول می‌کند که مقدماتش برهانی باشند؛ یعنی باید از جنس یقینیات باشند تا به نتیجه برسند. اگر مقدمات قیاس، مقبولات، مشهورات و مسلمات باشند، هر چند به نوبه خود ارزشمند هستند، اما از نظر فیلسوف ارزش برهانی ندارند و شبیه به جدلند.

حجت‌الاسلام احمدی تأکید کرد: لذا از این جهت فلاسفه ادله متکلمین را خیلی محکم و بایستوانه نمی‌دانند و دلایل برهانی را می‌پذیرند و آن‌ها را حجت می‌دانند. پس فلاسفه با مقولات و محتوای کلام متکلمین که اسلامی‌اند، مشکلی ندارند، بلکه با شکل استدلال و شیوه اثبات مبانی آن‌ها مشکل دارند.